

KÖZMŰVELŐDÉS.

AZ ERDÉLYI RÓM. KATH. IRODALMI TÁRSULAT

1246-
17

HETI KÖZLÖNYE.

1/2

XIX. ÉVFOLYAM

FELELŐS SZERKESZTŐ:

P Á L A N T A L.

SZERKESZTŐTÁRSAK:

Bálinth György.

Vass Albert.

Péter János, dr.

Zlamál Ágoston.

2901

GYULAFEHÉRVÁRT.

Nyomatott Papp Györgynél a püspöki lyceumi könyvnyomdában 1897.

Tartalomjegyzék.

I. Önálló cikkek.

	Lapszám
1896. Vass Albert	1.
A menyköcsapások batásai	2.
Főpásztori körlevél	9.
Wlassits és a nők. M.	11.
Szükséges-e a vallás a társadalmnak? Vass A.	17.
Allami adók a templom tőkepenze után. Takó János	19.
Főpásztori körlevél az egyhm. papnyugdíj-ügyben	25.
Az egyházm. nyugdíj-intézet alapszabályai	25.
Első keresztény tértőink	27.
A biblia és a tudomány	33.
Utasítás az egyházm. nyugdíj-alap végrehaj- tása ügyében	41.
Az egyházi népének istentisztelet alatt Tor- nyai F.	41. 49. 58. 138. 147. 154.
A szent hivatal vagy általános vizsgálat kon- gregációja	51. 59. 66.
A modern szellem és az újabb irány a ma- gyar történetírásban. Cs. M.	57.
Utasítás az elemi iskolai jelentések és sta- tisztikai kimutatások ügyében	67.
A kolozsvári piaristák és az erdélyi róm. kath. Státus	65. 74. 82. 91. 98. 106. 114. 124. 132.
Katholikus egyesületek. Nro 7.	73.
Millenium	81.
Hogyan kell a gyermeket a természet titkaiba be- vezetni? D. M.	83.
Főpásztori körlevél	89.
Szellemi és anyagi haladásunk	97.
Lesz-e feltámadás? x.	105.
Magyar mitológia. Dr. Czirbusz Géza	113.
Hitoktatásunk gyakorlati fontossága. Karácsony J.	121. 129.
A magyarság etnológiájához. Dr. Czirbusz Géza	134.
„Die Religion ist Privatsache“	137.
Ézer év. Csiky M.	146.
A tanári gyűlés felhívása. No. 7.	153.
Unnepi beszéd. Eröss József	161.
XIII. Leo pápa millenniumi körlevele Magyaror- szág püspökeihez	169. 177.
Széchenyi és Kossuth. Péter J.	171. 179. 186.
A kath. egyesületek országos kongresszusa. Dr. Gyürky Odón.	185.
Zichy Nándor gróf legújabb czime	185.
Királyi ezavak. —z.—	193.
Feltételes házasság. Oriens	194.
Tanév végén. M.	201.
Hitelszövetkezetek. Szabó György	202.

	Lapszám
Elnöki megnyitó beszéd. Dr. Ujfalusi (Tódor) József.	210.
Tragikum és végzettség. Ráduly Simon	214.
Tanügyi kongresszusok. No. 7.	217.
Mitől volna remélhető a középiskolai hitoktatás föllendülése?	233. 241.
Életpálya. Vass Albert	249.
A kongrua-rendezés. Autonomus	250.
Nehány szó a néptanítóhoz. Kerecsi L.	250.
1896. augusztus 15. Vass Albert	257.
Korunk szelleme s a közérköleség. Kajcsa József	258.
Szent István király. —r.—	265.
Egy-két szó a nevelésről. Salló Károly	266.
A hittanárak kongresszusa. Nr. 7.	273.
Elnöki beszéd. Bognár István	274.
Veni Sancte Spiritus! †.	281.
A lelkipásztor a betegágyánál. (H. K.)	212. 218. 225. 235. 243. 282. 292. 346. 374.
Ös Budavára	289.
A pápai breve az antiszabadjómives kongresszusról	290.
Beolvad-e a zsidóság?	297. 305. 313.
A világ vége. s	298. 306.
Párbajosdó a modern egyetemeken. M.	307. 314. 323.
Magna Hungarorum Domina Csik-gy. Miklós	321.
Communicatio in Sacris. Vass Albert	329. 337.
Ofélia. Zlamál Agost	338.
Vallás és házasság. Kovács Mihály	345.
Miben áll a szabadság? Kovács Mihály	349.
Státusgyűlési megnyitó	357.
Mit mond a sógor?	366.
Státusgyűlés. Krónikás	358. 366.
Hogyan ír a „Székely Nemzet“?	373.
Az eredeti bűn. Vass Albert	385. 393. 401.
A Pázmány-egyesület a hercegprimásnál	403.
Krisztus született. Miklós István	409.
A román kori templom. Csányi Károly	410.
Az eucharisztikus papi társulat. Vigilans.	411.

II. Tárca.

a) Költemények.

Székelynek születtem. Fülöp Arpád	3.
Alföld. Fülöp Arpád	52.
Jégvirágok. P. Krämer B.	93.
Véckén. Fülöp Arpád	100.
A hármas rózsafüzér P. Krämer B.	108.
Direktori gyönyörűségek Földes József	115. 125.
Magyarok imája. Fejér G.	145.
Az imádság. P. Krämer B.	155.
Gözkocsin. Pál A.	227.
Egy ős tudóshoz. Fülöp Arpád	348.

	Lapszám.
A nemtó panasza —s.—	404.
Karácson napján. B. Gy.	112.

b) Prózák.

Karácsonyi mese. Z. A.	12.
Addig oltsd a tüzet, míg pislog	36. 43.
A három aggastyán. M.	60.
A magy. polit. hirapirodalom. Péter J.	67. 75. 84. 93.
Az első szemeszterben	140. 149. 162. 173. 196.
Nyelv, írás, könyv. Zlamál A.	203. 219. 227.
Három testvér. P. A.	237.
Uti naplóból. Kolumbán A.	246.
Ott az Isten, hol a szeretet. M.	252. 260.
Más világok —s—	268.
Nemzeti nyelvünk és irodalmunk fejlődése. Csomortáni G.	275. 284.
Uti kareolatok.	293. 300. 309. 323. 332. 348. 353. 387. 387. 395. 405.
A gyulafehérvári székesegyház. Csányi K.	299.
A román stíl. Csányi K.	316.
A székesegyház előcsarnoka. Csányi K.	330. 340.
A Hunyadyak siremléke. Csányi K.	351.
Veszely Károly. Z. A.	360.
Szent Imre és a magyar ifjuság. Buslig L.	360. 369. 377.
Szapolyai siremlékek. Csányi K.	376.
A rajongó. —a—n.	412.

III. Kisebbségi közlemények.

Az egyházpolitikai törvények	4. 13. 22. 30. 39. 45.
Heti krónika. Krónikás 3. 21. 29. 38. 45. 52. 238. 342. 414.	
Miléniumi katolikus indítvány. (Religio)	5.
A nevelés és tanítás rossz következménye. (R.)	14.
Az erd. róm. kath. irod. társ. vál. jegyzőkönyve	22. 151.
Tanítógyűlés Egrestön	31.
Az anyakönyvvezetés ügyében hozott határozatok	53. 62. 101. 182. 188. 222. 262. 406.
Tanítói jegyzőkönyv (a szebenmegyei tanító testület)	54.
Tanító-gyűlés Oroszhegyen	69.
A gyergyói r. k. tanítótestület Albuma Cs.L.	78.
Megnyitó beszéd	85.
Kath. egyesületek kongresszusa	86.
Egy kitüntetett főnökö. C.	95.
A kongrua összeírás	108. 117.
Kimutatás a közoktatás állapotáról	112.
Tanítóinknak	126.
Tanítói gyűlés Atyhában	126.
Törvényjavaslat a miléniumi évről	135.
Megnyitó beszéd	141.
Miképp irandó az ezredév? Oriens.	142.
Miléniumi ünnepségek	150.
Tanítói gyűlés Gyergyó-Szt.-Miklóson. Panajot Fer.	155.
Felhívás a magyar tanítói egyesületekhez	157.
A m.-vásárhelyi gym. miléniumi ünnepe	158.
Hogy jubilált a mi városunk	159.
Miléniumi beszéd. Zlamál Agost	163.
Miléniumi ünnep a Terezárvaházban	166.
Tanári gyűlés Csik-Somlyón	173.

	Lapszám.
Unnepi beszéd K.-Jakabfalván	174.
Darvas J. alapítólevele	180.
Az ezredév megünneplése Boicán	197.
A tanköteles gyermekek i. koláztatása	205.
Az erd. r. k. irod. társ. közgyűlési jegyzőkönyve	213.
Aranymise	222.
Vidéki levél Baróthról	227.
Az esztergomi kiseddóvó alapszabályok	231.
A gy.-fehérvári irg. nővérek intézete	238.
Primícia Besztercén	254.
A szászrégeni plebania története	262.
A kath. egyesületek kongresszusa	269.
Aldozati kenyér	270.
Primícia Csik-Kozmásou	270.
A hittanárak kongresszusa. Krónikás	276.
Tíz éves jubileum	278.
Vidéki levél	278.
Primícia K.-Ujfaluban	279.
Tanítógyűlés Lengyelfalván	285.
Millenium Verespatakon	294.
Pázmányegyesület megalakulása. Krónikás	302.
Az első szabadkőművesi kongresszus	302.
Megnyitó beszéd. Dr. Breznay Béla	310.
Iskolatestvérek Budapesten	311.
Országos kath. tanító egyesület	317. 325.
Bérmálás Segesvárt. Ego	324.
Erd. r. k. irod. társ. jegyzőkönyv	333.
Vidéki levél Gy.-Remetéről	334.
Tükördarabok O.	343.
Megnyitó beszéd	350.
Szózat a magyar hazafiakhoz	354.
Quisque tandem. O.	371.
Hitélet Csik-Szeredában	371.
Tanítógyűlés M.-Szentgyörgyön	388.

IV. Irodalom.

A népi iskolai olvasókönyvről és olvasmánykezeléséről. Z. A. 23.	
Darvin állatpszichológiája. Vass Albert	31.
B. Alacoque Margit élete. Z. A.	54. 102. 136.
Világosság a sötétségben	70.
A nőnevelés és a nőkérdés. Schwarzel Adél	78.
Assisi Szt. Ferenc élete. xty.	189.
A nagyszabeni szt. Ferenc. nővérek intéz. Ertesítője. M.	223. 229.
Gymnasiumi Ertesítők	239.
Történetek, rajzok, elbeszélések	270.
Scotti: Elmélkedések. St.	295.
A kath. hitoktatók kézikönyve. †	303.
Leiki Kalauz P.	304.
Neveléstudományi értekezések. M.	351. 363. 398.
Jancsó B. Román nemzetiségi törekvések. Z.	379.

V. Különlék.

Napi események, pályázatok stb. minden számban.

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<i>Előfizetési díj:</i>		A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkek a szer- kesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz- tárnoki —, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.
Egész évre	4 frt.	—	—
Félévre	2 „	—	—
Negyedévre	1 „	Kéziratok nem adatkak vissza.	—

1896.

Ismét eltűnt egy év, mely már csak annyiban a miénk, hogy ama nagy napra, mikor idő nem lesz többé, évtársaival együtt megőrzi hű lében jó vagy rossz cselekedeteinket.

Egy évvel többet temettünk el akár koldusmankóval, akár fejedelmi pálcával lépdeltünk is koporsója mellett, melyben talán meghiusult reményűnket, vérző fájdalomunkat takarta a feledés vagy emlékezés szemfödője.

A sir és bölcső között alig van egy arasznyi tér s az ó esztendő sirja és az új bölcsője között még annyi sínes: ugyanazon pillanat hallja az ó fölötte a „requim“-et, amely az újnak adja az új nevet: 1896.

„Hozott Isten“ tehát újszülött, s hozd meg az Isten dicsőségére törekvő jóakarás ajándékát akkorra, mikor védképen „Isten hozzád“-ot monduuk neked is. Hozott Isten, ki megtoldá veled életűnket ma, hogy bármily fellegethersek is legyének a napok a 366 mindeukén, hajoljunk meg a bölcs Gondviselés örök végzése előtt. „Hozott Isten“ s tőled való búcsúzásunkkor is, mint tegnap az elmúltól, a hála édes érzelmei között mondhassuk, hogy erős lelekkel hordoztuk tovább a keresztet, melyet a mult vállunkra rakott, de mely győzni fog s fölszáradnak könnyeink.

Ha a mult évben a magyar ki is itta vérrel megváltott földjének Getszemanjában szent hitért folytatott küzdelmei közepette a kath. egyház egére nehezéd fellegetheres napokban a keserűség kelyhét, adott erőt az ég hatalmas Istene arra, hogy meg ne öljön annak mérge s ha akkor bú és bánat borult lelkűnkre, Ő deríti reánk az öröm tüklő napját is. Bizunk az Úrban s halljuk főleme' szavát: Mit félték ti kicsiny hitűek?

Lelkes nagyjaink kibontották már a zászlót,

melyen szent hitűnk által inspirált szavak foglalják magukban az elveket; s ezek sikerhez is vezetnek csak Jézus szeretete lángoljon szívűnkben s ismételjük az ezelőtt 19 századdal elhangzott „Legyen nekem a te igéd szerint“-et s lesz a társadalmi életnek új megtestesülése s a hitélet tisztább erkölcsökét szül. Boldog lesz az új év, mihelyt isteni alapelveken fordulnak meg kerekerei.

Új esztendő! Bölcsődnél is oly gondolatok szülemlelenek meg, mint sírodnál: „Az idő rövid és elmúlik a világ alakja.“ Bölcsődnél boldogságot kívánnak az emberek; úton-útfélen hangzik a jó kívánság, de hasztalan, mert az idők Atyja a hitet elvetőknek vérző kinokat ad, s boldogságot nem találva önmaguknak lesznek keresztjűk, kik a keresztet elvetik s Krisztus felé, ki pedig az élet tengerén segítő jobbát nyújthatná, nyilat röpitenek, mely a boldogtalnokokat magukat sebzí meg. Új esztendő! Ne csudáld hát majd vonaglásokban, hogy, bár egy nappal többet nyujtasz a halandóknak, elhagyja Teremtőd azokat, kik Tőle rég elpártoltak s kiknek boldogság kívánságuk is vakmerő.

Boldog esztendőt kívánnak egymásnak az emberek, de egy napot sem adhatnak maguknak s annál kevésbbé az emberbaráti szeretet e rideg korszakában másoknak, mert az évből csak egy perc az egyeseké s mikor ezt is oda akarná adni valaki, már nincs ki átnyujtsa. A multban lehetett boldog idő, de ez már nincs többé, a jövő hozhat valamit, de erre nem számíthatni, mikor a vérrel szerzett földet a jó érzelmiük könyve áztatja annak látására, hogy óriási azok száma, kik a romlást szolgálják, s az istentelenséget vésték föl mindent isteniesítő durva materialismusok templomának bejáratánál.

Céltalan tehát az udvariasság által kierőszakolt chablonszerű hajlongással kísért „Boldog új év“, ha Isten nélkül kívánja ezt valaki, mert sem a virág

illat nélkül nem ér semmit, sem a uap fény nélkül nincs kellő öltözékében, sem a sok beszéd tett nélkül célhoz nem vezet

Mégis boldog új évet kívánunk mi is, de Istentől kérjük azt, s oly hangosan, mint soha talán, mert a múlt évben átélt események eléggé megérelték bennünk a jövőre célzó jó kívánatokat. Az ármány, eselszövények, fondorlatok, csalódások még élő napjai jobb percek után kiáltanak, hisz ha már megbűnhődöttük nem csak a múltat, de a jövőt is, szelid örömeink mosolyával telt új ezred évnek vig kezdő esztendejét várhatjuk.

Boldog új évet 19 százados anyaszentegyházunknak; boldog új évet 1000 éves hazánknak, melynek boldogsága közös mindnyájunkkal; boldog új évet koronás királyunknak, ki ezt megosztja nemzetével; boldog új évet minket a jó úton vezetőknél, boldog új évet kath. lapjaink olvasóinak s lelki testüldást mindnyájoknak.

Az Úr nevében vessük ki hálónkat ez új esztendőben, s mit a múltban ki nem fogtunk, jöjjön meg az újban!

Vass A

A mennykőcsapások hatásai.

A múlt év augusztus 10 én délután $\frac{1}{2}$ 2 óraker kevés csapadékkal, de annál nagyobb villamos feszültséggel vihar dühögött Csik-Somlyó fölött. A villámítás csaknem egymást követte, olyannyira, hogy 12 perere 28 villámítás esett. Mennykő csapások többször fordultak elé, melyek közül kettőt még az nap meg is vizsgáltam.

Az első hely hová leghamarább érkeztem, egy szeren esetlén pásztor rökön bekövetkező halálának színhelye volt. Ez a hely a Nagy Bükk fejből eredő Somlyó-patakknak jobb partján, a Nagy-Somlyó éjszakkéleti lábánál egy 8 m. magas, esőröge fűzfá alatt vala, mely magasságával a völgyben lévő fűzfá-féle növények közül jóval kimagaslik. A mennykő csapás 6 m. magasságba süjtött le a fára, a honnan egy hüvelykgyavastagságu ágat szakasztott le. Ettől kezdve a fa kérégt 5 mn. — 4 cm-ig fokozatosan szélesbülve a öldig felrepszette. Utjában azonban egy kiszáradt 19 cm. kerületű ág nál a villamosság megoszlott és két részre válván, csak a fa déli oldalán lévő futás érhette a fán el a földet, a hol bőgre nagyságu gödröt vajt ki.

A száraz ág nál megoszlott villamosság másik iránya a dichotomiaig lejtött és ettől kezdve a fa északi oldalán folytatta útját 20 cm-ternyire, a hol évekkal ezelőtt fejszével körülbelül 4 tenyerüi nagyságu sebet vágta, melynek szélén a callus képződés már jó előre baladt vala, minthogy a cambium öv itt hiányzott, útját tovább nem tudta folytatni, átugrott a földre $2\frac{1}{2}$ nyui távolságra a fától.

Ezen útban állott az eső ellen védelmet kereső pásztor botjára támaszkodva.

A pásztornak kalapját és öltözetét széttepte, a ha-

risnya szíjnak és a kalapon levő szaiagnak csattját megtűzese tette, melytől az öltözet foszlányok részei tűzet kaptak. Az öltözetfoszlányok körülbelül 6 m. átmérővel bíró területen el voltak szórva. A pásztor a mennykő lecsapás után rökön hasra esett, kinek peripheriáján a hajsál edényeiben a vér azonnal megolvadt és a bőrnek fényes barna színt adott. Teste alatt tölesérszerű 4 mélyedés képződött a patakából hajtott iszapos homok talajban. A tölesérszerű mélyedések átmérője 2 cm-től — 5 cm-ig váltakoztak, mélységük 3 cm-nyire mérhetőek valának. Egyik tölesérszerű mélyedésnek közepén a fa gyökerének ága húzódott keresztül, melyen a villamosság elvezetődött, mit a gyökér fölött lévő iszapos homok elszóródása bizonyított. A fa törzséhez támasztott vörös fenyő karóból 20 m. távolságban is lehetett jókora nagyságu szilánkokat találni. Utjában a mennykő csapás megbarnította a fa merisztem sejtjét.

A második hely Csomartán községtől délkeletre, az első helytől másfél km-nyire fekszik. Ezen hely húnus a Rossfeldi rétegen fekszik. A mennykőcsapás egy nyomás földön történt. A hol 1 négyzetgö méter nagyságu félméter mélységű terület össze volt zúzva, a honnan a szélrózsa irányában kigyózó árkok húzódtak kifelé, ketté oszlás által folytonosan kisebbedvén. — A leghosszabb árkok 7 métert is meghaladja. Az árkok falai kékes fehér színű anyaggal voltak bevonva. Az összehízott humust felhányván, alatta 3 tölesérszerű mélyedést találtam, melyek félméternél mélyebbek valának; falaik annyira megkeményedtek, hogy csak vassal tudtam nagyobb mennyiségű anyagot leválasztani. Egyik tölesérszerű mélyedésben frissen eltörött követ találtam.

A tölesérek egymáshoz való hajlái 70—76° között váltakoztak. A mennykő lecsapásakor a helyről vastag porleveg emelkedett fel a szemtanúk állítása szerint.

A nyáron meglátogattam fűdő Kovács Elek alesperes kézdipolyáni plébános urat, mely látogatást, ha körülményeim engedik, minden évben ismétlek; mert jó emlékü principálisom vala. Ottlétem alkalmával történt, hogy a közlegő viharos felbök mennykő csapása a plébánia telektől 32 lépésnyire fekvő lakóházba ütött le, de nem gyújtott. Az eső ömlött, este volt, melyek miatt a mennykő csapást csak másnap tudtam megvizsgálni. A mennykőcsapás a háznak egyik szöglet sorozatára süjtött le, több ágra oszolván következő hatásokat idézte elő: a szarufa rostjainak irányát követve lefutásában több helyről szilánkokat szakasztott le, ezután a ház eszterbéja alá, a felakasztott kaszára ugrott át, melynek hegye a falat érintvén a mennykőcsapás útját a tapasz alatt lévő falon folytatta, a honnan az úgynevezett szuivatot felpattogtatta. A mennykőcsapás egyik nagyobb része a földelzetről a dránciat lebányta és a szomszédos szegeket felpattogtatta.

Ezen megvizsgálásból a mennykő csapás hatásai a következők:

A követ eltöri, a humust összezúzza, melyen chemiai változásokat idéz elő; a talajban tölesérszerű mélyedéseket fur. A szárazfát szilánkokra basogatja, mely részint a nagy nyomásnak részint azon kevés nedvességnek az eredménye, mely a villám hatása alatt vizgőzzé változik. Élő növényeknél a cambium övön fut le, a merisztem sejték életműködéseit chemiai változás alapján megöli, a viztatalmat gőzzé változtatva a fák kérégt felrepszti és a gyen-

gőbb ágakat letöri. Az ültözet a nagy villamos feszültség következtében szétfoszlik. Az ember vérmozgását a periphérián röktön megállítja és megolvasztja, mi a bőrnek fényes barna színt ad, az idegek működései a nagy behatás alatt elvesztik felfogó képességüket, a szív működése megáll, mire föltlenül bekövetkezik a halál.

Ily nagy hatásokkal szemben a természet védelmi felruházása oly csekély, hogy alig jöhet számításba. Az élettelen tárgyknak semmi védelemre nincs szükségük; mert azoknak csak alakjuk változik, nem pedig lényegük. Ellenben az élő lényeknél az élet elmúltával lényegük is megváltozik; mert megszűnnek azok lenni a mik voltak. Az élő növényeknél némi védelmi felszerelést látunk a callus képződésben, mely azonnal megindul és a sebet, ha nem is hamar, de begyógyítja akkor ha a mennyő csapás keskeny szalagot választ le róla vagy nem nagyon jelentékeny a seb. Ha a seb a fás növényen mélyebb annyira, hogy a fás rész is megsérül, akkor a seb szélén lévő cambium a kéreg parenchyma, sőt kisebb mértékben az élő faparenchyma és a bélsugar sejtek is résztvesznek a callus képződésben, mely szövetek parenchymatikusok maradnak, sebzés nélkül sohasem keletkezett volna, más esetekben az élő növények is elpusztulnak. — Az emberek védelmi felszerelése a hümbánat, tiszta lelki ismerettel párosult imádság és Istennek véghetetlen irgalma.

Székelynek születtem . . .

*Székelynek születtem székelyek honába,
Néha-néha büszke is lehetnék rája.
Büszke székely hirre,
Szabad őseimre,
Hogyha mostan is, mint ama furcsa korbá,
Csak két fajta ember volna: úr és szolgál.*

*No, de nagyot fordult azóta a világ!
Ósi származásra okos ember mit ad?
Egyek az emberek,
Mint fán a levelek;
Ószi szél szabadra egyaránt lehulnak,
Törvény parancsára egyként leborulnak.*

*Tehetség és munka a nemesi levél,
Ebben ki legdúsabb, az a legtöbbet ér.
Hej, nagy csodalevő
Már ma ez a kettő!
Állatok a kunyhó lesz palota, fényes,
Nélkülök a kastély lesz kunyhó, szegényes.*

*Fáradozásimnak mellő bére lesz-e?
Nem kutató . . . Az Úr szava cseng fülembé:
Ti csak dolgoztok
És imádkoztatok,
A többire aztán megsegit az Isten! . . .
E jámbor elv nekem a legnagyobb kincsem.*

*Derülj rám, derülj rám fényesarcú nappal,
Hadd dolgozzam újult kedvvel, akarattal!
Takarj be sötéttel
Te fekete éjjel,
Munka után oly jó alattad nyugodnom!
Igy élek . . . s okom nincs átkozni a sorosom.*

(Ungvár.)

Fülöp Árpád.

Heti kronika.

Gyulafehérvár, 1896. jan. 3.

E héttel záródott le az 1895 ik esztendő. Zajos volt maga, mint egy zabolatlan ifjú viharos élete; de csendesen végződött, miut minden élet és minden év.

Mikor a szervezet már kidühöngte magát, megeseendő, elalszik; eljön az egyház az ő vigasztalásával s megadja neki a végső tisztességet. Barátai, kikkel elpazarolta életét? Azok . . . egy mesterkéltt virágkoszorút küldnek koporsójára s folytatják tovább másokkal, mit vele műveltek.

Egészen így volt az elmúlt évvel is!

A politikai élet 1884 évi nagy mámore után, következet ez év elején a nehéz, álmos ébredés. Az egyházpolitikai Saturnus elnyelte volt az ő gyermekeit, Wekerlért et comp. s megkezdődött az intrika, a miniszterelnökért való pártvajúadás, s megszületett Héderváry helyett a ridiculus mus: Bánffy az ő epigon társaival.

Megkezdődött a hajszá, a pártbomlás, a tehetetlenség küzdelme az ország vezetésében s a sok politikai botrány.

Ki ne emlékeznék a megvásárolt hirlapok óriási lár-májára, az áprilisben nálunk járt pápai nuncius ellen, mely a Bánffy csufos kudarcával végződött? Ki feledkezett meg a Henczi szobor ellen elkövetett merényletről, melyet egy magyar ember sem mert négy szemközt elítélni, s elkövetője, a tisztelet bizonyos nemével ékesítve, büntetlen tudott maradni?

Eztán jött a zágrábi seb mérges explosioja: az ez redéves zászló megbeesteletése s egy pár diák kiesapaz elégtételül. Jöttek a választások botrányai, Nyitra, Stomfa, Girált, a népjog megtiprásával, s a szabadság szuronyos káromlásával.

Bekövetkezett az ellenzéki pártszakadás az ellenzéki kormánypartoskodás miatt, a Kossuth-féle sikertelen összeforrasztó kísérlettel.

A néppárt megalakulását se feledjük, mely országos mozgalommá s az eddigi pártok félelmes ellenfelévé nőtte ki magát. Megkezdődött ellene a szabálytalan küzdelem: a fagygyal, szuronynyal való irtás. Rá és vele egyszerre rolyt a vallásos érzés kiirtásának mestersége, a szerencsétlen egy házpolitikai törvények ránk erőszakolása októberben. A társadalmi és erkölcsi elzülles kiáltó bünpöre a Takács Zoltáné, a Győri bankáré.

Kivonul a receptio és felekezet nélkülség tábora s ki erőszakolja az ezekre vonatkozó törvényt. Kimondják, hogy hazánk megszűnt keresztény állam lenni.

E sivár küzdelmek alatt alig lel a szem egy-egy kis pihenőt az Apponyi ideális működésében, mely nélkül ré mitő volna a mult év képe. Az ő értekezése: Esztetika és politika, beszédei adnak a politikai életnek egy kis erkölcsi vonást. Ezek után a viharok után elesenedült a politika

élete s az utolsó héten jött az egyház az ő vigasztalásával és ünnepeivel. Megszentelte karácsonyával, a lét fentartásért való küzdelemben beszenyezett fiait, az égi békeség áldásával. Főpapjaink egymásután ádták és adják ki az évszárak alkalmából a hívekhez intézett apostoli szövegeiket, melyekben figyelmüket két dolog tartja lekötve: Isten s a haza.

S csakugyan a mai alkalom a legkedvezőbb is a kettő iránt való tartozásunk bangoztatására, hiszen ma már igazán mondhatjuk: *Ezer esztendeje annak, hogy a magyarok itt laknak.*

Egy ezredév öröme és küzdelme az, mi e szent töldből köt; egy ezredév alatt gyakran ártatlanul kiontott sok magyar vér az, mi e hazát oly szentté teszi a mi szívünk előtt.

S ha ma, midőn mindenki a millenium megünneplésére készül, az egyháznak is ez ad új eszközt kezébe, melylyel gyermekeit jobban a haza földjéhez s az Istenhez fűzhesse, lehet e azon esodálkozni?

Ezeresztendő! Nézzük, mit tettünk ezalatt a tenger évsora alatt, megérdemeltük-e, hogy élünk, van e nyoma, hogy *magyar lakik a Duna, Tisza parton?*

Mit tettünk? Alapítottunk egy országot, mely kelet és nyugat közé ékelve őrt állott a nyugati civilizáció batárán s azt a testet képezte, melyet a műveletlen esordák annyiszor földre nyomtak, hogy rajta átgázolva az emberi szellem remek alkatait feldőljk; de megőlni nem tudták.

Alakítottunk egy országot, mely szentjeivel az erkölcsi fenséget ragyogtatja a világnak, hőseivel minden idők bámulatára tette magát érdemessé.

Felaőtünk egy hatalmas nemzetét, mely e szent földön azelőtt ismeretlen erejű és tartósságú országot alakított. Mely részt kért magának az emberiség szellemi munkásainak barczából és adott a világnak nagy írókat, tudósokat, művészeket. S a mit régen fegyverrel kezében szerzett meg: Európa tiszteletét: azt ma műveltségével, irodalmával biztosítja. Költőink, vértünkől sarjadt művészeink az emberi szellem munkásainak a legelsői közé emelkedtek s oda emelték a magyar nevet.

Minden talpaltatnyi föld a magyar nemzet szellemének hatása alatt termékenyült meg, s minden mi e hazában van a magyar névre emlékeztet. Ipar, művészet, műveltség, tudomány: mind magán hordja a mi faji jellegünket. Mindent a magyar védett meg, mindent a magyar tett azzá, a mi ma. Mindenünk nemzeti, csak egy . . . nem.

Nem élünk tétlenül, nem mult el nyom nélkül az ezer esztendő, mióta Arpád daljai é a bérczek közt telepedtek le.

S ba azt a kérdést vetné fel valaki, mi tette ezt lehetőségessé, azt felelnök: a kereszténység átalakító szelleme.

S midőn látjuk, hogy ma mégis ezen alap, mely létünket egy ezredet át biztosította, minden oldalról támadásnak van kitéve; hogy épen az utolsó pillanatban sőtétítette be a Sátán a katholicizmus egét s tagadtatta meg a nemzetet Szent István hitének egyik sarkételét: ugyan mit csináljunk?

Jajvezekeljünk tán kiesiny hitűen? Vagy szemrehányásokat tegyünk egymásnak azért, hogy nem volt meg bennünk első keresztény őseink bite, a martirok erőssége szent vállásunk védelmében?

Nem, ezt nem tesszük. Imádatlall bullunk a porba keresztre feszített Istenünk előtt, bevalljuk hibánkat s erős hittel imádkozunk: Uram, légy a te népeddel, hogy az új ezred évben megtisztult szívvel, megtisztult hittel szolgáljon neked

e nemzet, melynek a te szentséges szűz Anyád égi pártfogója. Te vezess, te oltalmaz, mert ha te melletted állasz, nincs erő, mely rajtunk győzedelmeskedni bírna!

Ezzel zárjuk az első ezredévet.

Kronikás.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Az egyházpolitikai törvények.

III. Az 1894: XXXIII. törvényczikk az állami anyakönyvekről.

Szentesítést nyert 1894. évi december hó 9-én. Kiadott az Országos Törvénytarban 1894. évi december hó 18-án.

Első rész.

21. §. A bejegyzés az anyakönyv első példányába folyó szám alatt és rövidítések nélkül történik. A be nem írott helyek vonalakkal töltendők ki, a számok betűkkel is kiírandók. A bejegyzés szabályszerű lezárása és aláírása előtt a szükséges helyesbítés megtehető. A helyesbítés nem történhetik sem az anyakönyvbe már egyszer beirt bejegyzés kivakarása, törlése, felülírása, sem a sorok közé való beékelése által. — A lapszélre jegyzendők azok az utólagos bejegyzések is, a melyek valamely születés, házasságvagy haláleset alap bejegyzésére vonatkoznak (41. 42., 43., 62 és 72. §§.)

22. §. A bejegyzésnek tartalmaznia kell: 1. a bejegyzés helyét és idejét; 2. a megjelentek megjelölését; 3. az anyakönyvvezető megjegyzését arról, hogy mily módon győződött meg a megjelentek személyazonosságáról; 4. annak megemlítését, hogy a bejegyzés a megjelenteknek fel volt olvasva, általuk értett nyelven megmagyarázva s részükről helybenhagyva; 5. a megjelentek aláírását s ha irni nem tudnak vagy nem képesek, kézjegyüket, vagy az okot, a mely miatt a bejegyzést alá nem írták; 6. az eljáró anyakönyvvezető aláírását. — Az írásbeli bejelentés, jegyzőkönyv, hivatalos közlés vagy hatósági meghagyás alapján történő bejegyzésnek tartalmaznia kell: 1. a bejegyzés helyét és idejét; 2. a bejegyzés alapját képező iratra való hivatkozást; 3. az eljáró anyakönyvvezető aláírását.

23. §. Az anyakönyvvezető köteles a felek szóbeli vagy írásbeli bejelentésének helyességéről, ha abban kételkedni oka van, alkalmas módon meggyőződést szerezni.

24. §. Minden bejegyzés hiteles másolat alakjában ugyanazon napon az anyakönyv másodpéldányába is bejegyzendő s az anyakönyvvezető aláírásával hitelesítendő. — Minden naptári év végével köteles az anyakönyvvezető az anyakönyvek első és másodpéldányát, a befoglalt bejegyzések számának kitűntetése mellett, lezárni s a másodpéldányt a 14. § ban megjelölt közvetlen felügyelő hatóságnak legkésőbb a következő évi január hó 15 ig átvizsgálás végett bemutatni. Az átvizsgált másodpéldányt a járási főszolgabíró és a rendezett tanácsú város polgármestere az alispán útján, az alispán és törvényhatósági joggal felruházott város polgármestere közvetlenül a törvényhatóság levéltárába beszoigáltatja.

25. §. Az anyakönyv első példányá az anyakönyvvezető őrizete alatt marad

26. §. Minden oly bejegyzés, mely az anyakönyv első példányában a másodpéldány beszoigáltatása után történik,

hiteles másolat alakjában vármegyékben az alispánhoz, törvényhatósági joggal felruházott városokban a polgármesterhez egyidejűleg beszoigáltatandó, a ki gondoskodik arról, hogy ezen utólagos bejegyzések az anyakönyv másodpéldányába is azonnal bejegyeztessenek.

27. §. Ha az anyakönyv egyik példánya teljesen veszendőbe megy vagy használhatatlanná válik, az a másik példányról veendő s az illető törvényhatóság első tisztvi selője által hitelesítendő másolattal pótoltatik. — Ha mind két példány veszendőbe megy vagy használhatatlanná válik, az anyakönyvet a 14 §-ban megjelölt közvetlen felügyelő hatóság elnöklete alatt az anyakönyvvezetőből és a községi előjáróság tagjaiból alakított bizottság az általa nyomozott adatok alapján újból összeállítja s egy hónapig közzemlére kiteszi. — Az újból összeállított anyakönyvet, a mennyiben a közzemlére kitétel ideje alatt felszólamlások be nem adatnak, a felügyelő hatóság, a mennyiben felszólamlások adatnak be, ezek elbírálása után és az elbírálás eredményéhez képest a kir. járásbírószág zárja le és hitelesíti. — A közigazgatási járást a belügyi, a bírósági eljárást az igazságügyi miniszter rendeletei útön szabályozza.

28. §. A jelen törvény értelmében szabályosan vezetett anyakönyvek közokiratok. Azon tényeket, melyeknek tanúsítására rendélvék s a melyek bennük fel vannak jegyezve, bizonyítják mindaddig, míg a hamisítás, a bejegyzés téves volta, vagy ama bejelentések helytelensége, melyek alapján a bejegyzés történt, be nincs bizonyítva. — Ugyamly bizonyító erővel bírnak azon kivonatok is, melyeket az anyakönyvvezető vagy az illető törvényhatósági levéltárnok az anyakönyv első, illetőleg másodpéldányával megegyezőknék elismer s ennek igazolásával aláírásával és pecsétjével ellát.

29. §. Minden anyakönyvi kivonatnak szöszerint kell tartalmaznia az illető bejegyzést a lap szélére irt minden feljegyzéssel és kiigazítással együtt. — Anyakönyvi kivonatokat rendszerint csak az anyakönyvvezető állithat ki. — Kivételesen, ha az anyakönyv első példánya elvesz vagy használhatatlanná válik, addig míg ez a hiány a 27. §. rendelkezéseivel képest pótolva nincs, a törvényhatósági levéltárnok is állithat ki anyakönyvi kivonatakat.

30. §. A bíró megítélésétől függ, hogy az anyakönyvi bejegyzéseknél elkövetett szabályellenségek mennyiben gyöngítik vagy szüntetik meg anyakönyvek és az anyakönyvi kivonatok erejét.

31. §. Az anyakönyvvezetéshez szükséges nyomtatványokat és úrlapokat az államkincstár terhére a belügyminiszter szolgáltatja. — Egyéb dologi kiadások községi terhet képeznek. — A 8. §. utolsó bekezdése alapján felállított külön anyakönyvi hivatalok dologi kiadásait az államkincstár viseli. — Több községből álló anyakönyvi kerületben a dologi kiadásokat a közigazgatási bizottság veti ki az egyes községekre a lélekszám arányában. Határozata ellen 15 napon belül a belügyminiszterhez felebbezésnek van helye. — Több törvényhatóságra terjedő anyakönyvi kerületekben a dologi kiadások kérdésében a közigazgatási bizottságok meghallgatásával, a belügyminiszter dönt.

32. §. Az anyakönyvi bejegyzések, valamint a rájuk vonatkozó tárgyalások díj- és bélyegmentesek. — Az anyakönyvvezető hivatalos küldeménye és levelezése portmentes.

33. §. Az anyakönyvbe az anyakönyvvezetőnek felügyelete mellett bárki díjtalanul betekinthez. — Az anyakönyvi kivonatokért járó díjakat a belügyminiszter állapítja meg. Ezen díjak az anyakönyvvezetőt, illetőleg azon községekben, melyeket erre a belügyminiszter feljogosít, a községet illetik meg. Ez utóbbi esetben az anyakönyvvezetéssel járó összes költségeket a község viseli. — A 8. §. utolsó bekezdése alapján felállított külön anyakönyvi hivataloknál befolyó díjak az államkincstárt illetik. — Az érdekeltek igazolt szegénysége esetén, valamint hivatalok megkeresésére közérdekben az anyakönyvi kivonatok és egyéb bizonylatok díjtalanul állítatnak ki.

34. §. Az anyakönyvvezető pecsétje az ország czimereivel és az anyakönyvi kerület megnevezését tartalmazó körirattal látandó el.

Milléniumi kath. Indítvány.

Magyarország minden rendű és rangu katolikus híveinek, legfőképpen pedig a lelkipásztoroknak figyelmébe.

Miután alapos reménnyel várható, hogy, a mint a győri egyházmegyében történt, Magyarország minden egyházmegyéjében milléniumi istentiszteletek lesznek elrendelve:

Ennek alapján Magyarország katolikus nagy közönsége előtt felvetem a következő indítványokat:

1. Tekintse magát Zichy Géza gróf v. b. t. tanácsos ur, mint vallásos ihletű zeneköltő és lelkes hitvédő, országosan felkértnék az iránt, hogy milléniumi katolikus himnuszot írjon, mely Isten színe előtt a templomokban is énekelhető legyen.

2. A milléniumi katolikus isteni tisztelet három rész be három napon tartassék meg, országszerte. a) Új év napján legyen minden katolikus templomban érvnyító milléniumi istentisztelet. b) Junius 8 án, midőn az ország törvényhozói és tisztviselői karának a fejei, a királylyal és az uralkodó család tagjaival élükön, a budavári koronázási templomban Te Deum-ot fognak tartani, legyen az egész ország minden katolikus templomában külön milléniumi főünnep, az egyházi ünnepek minden köteletségével és szertartásával. c) Az év végén a szokásos hálaadó istentiszteletet ez évben tartsnk meg mint milléniumi évzáró ünnepélyt, a szokottnál nagyobb igyekezettel, fényvel és határossággal.

3. Ezeket a milléniumi templomi ünnepeken, az egyházmegyei hatóság engedelmével, mise előtt és mise után, a nép orgona-kíséret mellett énekelje el mindenütt a Milléniumi, Istent dicsőítő és Hálaadó Hymnuszt, melyet meg lehet toldani a Zichy Géza gróf ur által remekül megkomponált s már ismeretes Katolikus Hymnus eléneklésével, a miért is a két hymnus megszerzését minden lelkipásztor, betanítását minden tanítókántor köteletségének tartsa. A Milléniumi Hymnuszt 1896-ban minden vasárnap és ünnepnap el kell énekelni.

A milléniumi vallásos felpezsűlés emlékezésének megörökítésére, ezental, vagyis 1897-től kezdve némely nagyobb egyházi és nemzeti ünnepeu, Karácsonkor, Husvétkor, Pünkösdkor, Péter Pál napján, szent István napján, Nagy Asszonyunk ünnepein, a magyar szentek napjait követő vasárnapokon, az u. n. búcsú vagy egyháznapiján, továbbá a pápa és a megyés püspök trónfogtalás napjait követő vasárnapon stb., országszerte, minden egyházmegyé-

ben, minden katolikus templomban, az ́unnepi szent mise után ́enekelje el a nép a Katolikus Hymnuszt.

4. A milléniumi nagy ́evforduló alkalmából, valaki azok közül, kik a pápai trónhoz legközelebb állanak, kérje fel szentséges atyánkat XIII. Leo pápát, hogy Magyarország ezredéves ́unnepe alkalmából „ad regnum Hungariae et populos eius“ pápai szózatot intézzen. Magyarok bevándorlása, letelepedése, honfoglalása, földi érdekek, politikai esemény, melyekkel szemben a pogány nemzetiségi egoizmus berzenkedhetik ugyan a maga nem keresztény, hanem pogány ́unzésében, ámde a bölcsesség pápája tudni fogja egy nép Európa közepén való letelepedésében meglátni és dicsóítani az isteni Gondviselés intézkedését, mely az által, hogy épen a Duna-Tisza mentén telepítette le magyar ́oseinket, a keresztény civilizáció kellő közepébe való beolvasztását kezdette meg Magyarországnak.

Új idők, új, nagy idők nagy eltökéléseket, nagy tetteket követelnek.

Isten felvilágosító Szent Lelke legyen velünk.

Budapest, 1895. decz. 15-én.

A Religio-Vallás

e. budapesti kath. egyházi lap,
mint Magyarország összes lapjainak
legidősebbike.

I R O D A L O M.

— **Felhívás** a „Religio-Vallás“ 1896-iki, ötvenötödik ́evfolyamára.

Isten megélni engedte a róm. katolikus vallás ez egyházi közlönyének, hogy száz meg száz lapot keletkezni és kidőlni látva maga mellett, ́o évek óta Magyarország összes lapjai legidősebbikének, a magyar sajtó doyen-jának dicsőségét élvezte.

Feladata e lapnak az emberi élet legfelségesebb, legszükségesebb, legfőbb, sőt tulajdonképen egyedül boldogító tényezőjét, a vallást, Isten ismerését és szeretettől sugallt tiszteletét, a maga elvi fenségében hirdetni a magyar sajtó körében, hogy mindenben Isten akaratára legyen megközöttünk, és mindenben dicsóítsassék Krisztus, az Isten egyszülött Fia, a ki érettünk a keresztán meghalt, hogy mi Isten fiaivá lehessünk s emberhez méltó életet élhessünk.

A „Religio-Vallás“ hivatása tehát az érdekek lázas harcának zajában fennhangoztatni, hogy keresztény istenfélelem vagyis vallásosság nélkül sem az egyesek, sem az államok élete, sem bátorságos, sem emberiséges nem lehet, hanem zsákmányul esik lassankint összes civilizációnk az újra ébredt pogányság önző önkényének, a romlás kiváltságolt szabadságának, az anarchiának. Európa legnagyobb katona állama császárjának kellett figyelmeztetni Európa népeit egy képpel, hogy az elpogányosodás ellen komolyan és lelkesedéssel szálljanak sikra, legszentebb lelki javaik, a keresztény vallás által szerzett és gyarapított erkölcsi kincseik, a keresztény civilizáció védelmére.

Ha valaha, most van szükség Magyarországnak egy állandóan szóló keresztény ́orszem arra figyelmeztető szózatára, hogy egyeseknek és egész nemzeteknek nincs menekvése, csak az ́udvözítő Jézus Krisztus vallásában, s ha attól eltértek, nincs sürgősebb teendőjük, mint visszavérni az Istenhez, az ́o ́irgalmához, az ́o atyai vezetése alá.

Soha ez a lap még oly körtülmények közt nem volt, mint jelenleg. Az ország állami hatalma, mely eddig keresztény volt sőt „apostoli“, levetette magáról a vallásos, a keresztény jelleget s tág kaput nyitott alattvalói lelkéhez, minden vallási agyafurtságnak s az emberi agyafurtságok legnagyobbikának, a vallástalanságnak. Ha nem volna tehát: most kellene megalapítani ezt a lapot, hogy figyelmeztető legyen a magyar nemzet életében a legfőbb s legszükségesebb dologra: az Istennek megadandó kötelees tiszteletre, mely minden igazi emelkedésnek és haladásnak, még az anyágnak is, nélkülözhetetlen föltétele s legerősebb emeltyűje támasza.

A „Religio-Vallás“ jeleníti meg, papi hivatásból és szakszerűen, a magyar időszaki irodalom, a magyar sajtó körében azt, hogy a kath. egyház minden nemzet számára magában hordozza századokon át a civilizáció, a művelődés és haladás alapjait és eszközeit. mert világegyház. Ennélfogva a „Religio Vallás“ nemesak Magyarország vallási ügyeit igyekszik kellő megvilágításban, hiven és minden irányban tanulságosan visszatükrözíteni, hanem egyes vallási eseményekről szóló, lehetőleg kimerítő egyházi tudósításai által az egész kath. egyház hatásköréből ad, Rómára, az igazság oszlopára és szikla alapjára szegezett szemekkel, tájékoztató áttekintéseket. S ez utóbbi tekintetben ez a lap Magyarországnak egyedül áll.

Magyarország katolikus papsága, a keresztény valláshoz való visszavezetésünk szakadt mai nagy apostoli köteleseégeinek teljesítésében, a „Religio-Vallás“ ban lelkiismeretes tájékoztatót, segédet és vezért bír. Támogatása és terjesztése által tehát magának, és az egyháznak tesz szolgálatot.

Előfizethetni negyedévre 2 frt 50 krral, félévre 5 frttal egész ́evre 10 frttal. Szegényebb sorsuak abban a kedvezményben részesülnek, ha világiak, hogy árleengedéssel, ha áldozópapok, hogy erga stipendia kapják. Megrendelhetni a szerkesztőségben, Budapest, Bajza utca 14., vagy a kiadóhivatalban, Budapest, Papnövelde utca. Nagy S. nyomdájában.

— **Előfizetési felhívás!** Magyarországnak alkotmányos szabadságában él. Ezen alapra fektették ́oseink és első királyaink országukat, ez alapon épült fel a magyar állam ezer esztendeig; azért ezen az alapon lehet és kell fentartani a jövőben is. Ezt akarjuk! A nép javát, törvényes jogát, szabadságának védelmét, hitének tiszteletét követeljük az államtól, kormánytól és törvényhozástól. Ezért alapítottuk a néppártot és ezért inditunk 1896 évi január 1-től kezdve egy politikai napilapot ezen címmel: „Alkotmány.“ Az „Alkotmány“ megindításával megkívánunk felelni azon ohajtásnak, mely évek óta és mindig sürgősebben oly keresztény napilapot kíván tőlünk, mely a néppárt részéről kifejtett politikai és társadalmi programnak országos közege legyen. Az „Alkotmány“ egész határozottsággal és a szó legtágabb értelmében politikai lap kíván lenni. Az „Alkotmány“ hazánk ezredéves történetéből és ezen történetből fejlődött alkotmányunkból fog kiindulni. Az „Alkotmány“ képviselni fogja azon mozgalmat, melyet a szabadelvű párt egyházpolitikájának ellenzése keltett; ezért kizárólag felekezeti, vagy egyházi lap nem lesz. Az „Alkotmány“ az alkotmány szentségét, a magyar állam és nemzet érdekeit

teljesen megőrizni kívánja és ezt a hon minden nyelvű polgárai irányában egyenlő igazsággal akarja szolgálni. Az „Alkotmány“ a kiegyezést, az 1867. évi XII-ik törvénycikket újabb viták tárgyává tenni nem kívánja, hogy minden erőt egyesíthessen. Az „Alkotmány“ törekvéseinek egyik főcélját képezi a nép anyagi érdekeinek biztosítása és fejlesztése; mert az anyagi jólét az erkölcsi szabadsággal és a politikai függetlenséggel együtt jár. Az „Alkotmány“ a politikai jogok szabad gyakorlatának biztosítását követeli. Az „Alkotmány“ az igazságot és jogot mindenki iránt és mindenkiel szemben meg akarja védelmezni: azért e hon minden polgárát valláskülömbőség és polgári állásra való tekintet nélkül előfizetőinek sorában reméli egyesíthetni. Az alkotmány az államnak és társadalomnak legfőbb biztosítója, melyben az anyagi függetlenség és az erkölcsi szabadság gyökerezik; ezért jelszavunk legyen az alkotmány védelme! Budapest, 1895. december 8-án. Hazafias üdvözléssel Zichy Nándor gróf, Eszterházy Miklós Mór gróf. Az „Alkotmány“ politikai cikkei a közéletünk kiváló férfiai és a magyar hírlapirodalom legjobb publicistái fogják írni; hírlapirodalmi és közgazdasági részét ki próbált örök szerkesztik s benne a zsurnalistikai tisztesség és becsületesség teljes mértékben meg fog tartatni. A nép párt új politikai, irodalmi és közgazdasági napilapjának mutatószámjai már karácsonkor a lap saját nyomdájában tognak megjelenni ily címmel: „Alkotmány“ Az „Alkotmány“ előfizetési ára a legolcsóbb: Egész évre 10 ft. Fél-évre 5 ft. Negyedévre 2 ft. 50 kr. Egy hónapra 1 ft. Egyes számok ára helyben 3 kr, vidéken 4 kr. Kapható az ország összes dohánytözsdeiben. Mutatószámok 100,000 példányban fognak szétküldetni. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Baross-utca 59. szám, hova az előfizetési pénzek, rekláméciók és a lap szellemi részét érdeklő összes közlemények küldendők.

KÜLÖNFÉLÉK.

† **Barts Ferencz dr.**

Szomoruan zúgnak ősi katedralisunk harangjai, azon nagy veszteséget hirdetve, mely a ft. káptalant és egyházmegyénket érte. Barts Ferencz jubiláris áldozó-pap, székes-egyházi nagyprépost, a III. oszt. vaskorona rend lovagja, a hit- és böcséleti tudományok s a szépművészetek doktora stb. stb. f. é. f. hó 3-án d. u. 7 órakor hosszas szenvedés s a haldoklók szentségeinek ábitatos felvétele után az Úrban csendesen elhunyt. R. i. p.! A boldogult életrajzát a következőkben adjuk. Barts Ferencz született Bazinban (Pozsony m.) az 1814 ik évben. Középiskolai tanulmányait Szt.-Györgyön, Komáromban és Nagy Szombaton végezte s 1829-ben a magyarországi közoktatás- és nevelés ügy körül oly kiváló érdemekkel ékeskedő piarista rendbe lépett. Barts F. széles körű tudományos képzettsége és fáradhatatlan munkássága következtében a piarista-rendnek csakhamar egyik legelső tagja lón Vácott, Pestens Podolinban oktatta a középiskolai ifjúságot a Szt.-Györgyön a piarista-rend növendékeif. Dicső emléktű és nagynevű püspökünk Haynald Lajos 1857-ben Barts Ferenczet egyházmegyénk kötelékébe vette át s a

püspöki irodában alkalmazta előbb titkári, utóbb pedig igazgatói minőségben. 1861-ben már kanonokká s ettől az évtől kezdve a káptalan fokozatain folyton haladva, újabb és újabb működési körökben munkálkodva, kintetésekkel elhalmozva 1882-ben nagypréposttá nevezetett ki. Hosszas életét állandó munkásság és folytonos tevékenység jellemzi. Az utóbbi években rohamosan apadott fizikai ereje s Barts F. már három év óta a kórágyhoz volt szegezve, míg a halál f. hó 3-án szabadította meg szenvedéseitől. Temetése vasárnap, f. hó 5-én d. u. 4 órakor lesz. Az örök világosság fényeskedjék neki!

— **Püspök Urunk Ő Nagyméltósága** fedelmi bőkezűségének egy újabb megnyilvánulása előtt hajlunk meg akkor, midőn a hála soha meg nem szűnő hangján fiui hódolattal mondunk köszönetet lapunk fenntartását biztosító 200 ft. adománya és 100 ft. előfizetéseért. Halmozza el a jó Ég kegyelmes Atyánkat a földön lelki testi áldásával s a megjutalmazás terén örök, hervadhatatlan javakkal.

— **Az erd. róm. kath. irodalmi társulat választmányja szerkesztői helyiségében folyó hó 8-án azaz szerdán d. u. 4 órakor gyűlést tart, melyre a tagokat meghívja az elnökség. Targyat a folyó ügyek elintézése, a pénztár megvizsgálása és a jelen évi költségvetés előirányzata képezi.**

— **A püspöki udvar karácsonyfája.** A püspöki aula nagy ebédlő-termében hatalmas karácsonyfák ékeskedtek, a mellékasztalokon étel-megruhaneműek voltak elhelyezve — a szegények részére. Több mint 60 leánygyermek s házi szegény kapott jó meleg téli ruhákat, kalácsot, diót, almát stb. Kegyelmes püspök urunk uoanokövré, a jólékü Mari kisasszony osztotta ki szeretettel és türelemmel kinek-kinek az ajándékát. A kis Jézuska áldásaiban részesült szegények szemében ragyogó könyvespek igazi háláról tanúskodtak. Ezeket a könnyeket a kis Jézus a legforróbb ima gyanánt tekinti s áldásainak özönével árasztja el a „jókedvű adakozót.“ Mi is ezért könnyögtünk.

— **Új évi tisztelgés.** Január 1-én ősi szokás szerint általános tisztelgés volt püspök urunk Ő excellentiájánál. Elsőnek a székes káptalan, keblj papsg és tanárikar mutatta be hódolatát kegyelmes urunknak. E díszes testületeket mgos Fábian Sándor püspöki helyettes, apát kanonok úr vezette az excellentiás úr elé. Mindnyájunk szíve feldobogott, midőn önagsága emelkedett szellemű bazafias beszédében a Szent Istvánok, másfelől a Pázmányok szellemét idézte élénkbe az új ezredév küszöbén s azt kérdezte: vajjon lesznek-e az új évezred alatt Szent Istvánaink, Pázmány Péterünk? S a lelkesedés hangját csalta ki szíviünköl, midőn arra bitt fel, hogy egy szívvél éltesünk kegyelmes püspök atyánkat. A lelkesedés melegtől áthatott éljenzés lecsillapulta után kegyelmes urunk, kit a szeretet rag. szkodása láthatólag kedvesen érintet, megköszönte a megjelenést és szeretetéről biztosítva mindnyájunkat, azon reménynek adott kifejezést, hogy ha nem lesznek is Szent Istvánaink és Pázmányaink az új évezred során, nemzetünk virágzását mégis elérhetjük. s Isten áldását megnyerhetjük, ha tetteinkben s az ifjuság és fiatal clerus nevelésében mindig Istent és a hazát tartjuk szemünk előtt. Erre hívja fel a jelenlévőket s ezért kéri mindnyájukra Isten áldását. Ezután a törvénszék, városi tanács stb. tisztelgése következett. Mi pedig azon óhajjal távoztunk el, hogy az Egek kegyes ura Ő excellentiáját még sokáig tartsa meg egyházmegyénk jólétének előmozdítására.

— **Főpásztori utasítás.** 4700 1895. szám. Az erdélyi püspöki megye Tiszteendő papságának Istentől áldást és üdvöt! A közeledő milleniumi év alkalmából addig is, míg erre nézve külön intézkedésemet megteszem, folyó december hó 31-én az összes plebániái templomokban a hálaadó isteni tisztelet lehető legünnepélyesebb megtartását, éjfélkor pedig az új ezredév kezdetének jelzésére az összes templomokban egy negyed óráig az összes harangok megmozgatását rendeltem. Újév napján a szent misét, mely szentesség kitétellel tartandó, ünnepélyes „Veni Sancte“ előzze meg, mise után három „Miatyánk“ és három „Üdvözlégy Mária“ mondandó, a szent beszéd igazi vallásos hazafisággal emlékezzék meg a millenium magasosságáról. Károlyfehérvárt, 1895. december 25. *f. Ferencz, s. k.* erdélyi püspök.

— **Személyzeti.** Nennriber Ödön szzebeni s. lelk. betegsége miatt ideiglenesen nyugalmába menő helyébe Pop József Besztercéről N. Szebeben; Meisel József Cs. Tusnádról Besztercéről, Agoston Ignác Cs. Tusnádra, Abos József új pap Gy. Szentmiklósa segéd lelkészeket küldettek.

— **Tiszt. Prokucek Sámuel** terézvárházi igazgató új szép karácsonyi ajándékkal lepte meg a theologia összes hallgatóit, megküldvén számukra Püspök Urunk ö nagyméltóságának esinos életrajzát. — Fogadja a főoszt. úr e becses ajándékért legszebb köszönetünket és forró bálánkat. Aldja meg bőven nagylelkűségét a mindenké hatalmas Úr, ki nem hagyja jutalom nélkül a nevében nyújtott pohár vizet sem. Theologus.

— **Nagy-Szeben.** A szentferenczi nővérek nevelőintézetében az idén is igen kedves kis ünnepséggel ülték meg a szent estét. Az intézeti díszteremben, igen válogatott közönség előtt, egy alkalmi kis színművet adtak elő a növendékek, a megszokott ügyességgel és precizitással, melynek szüneteit az intézet énekkara töltte be énekeivel oly szépen, hogy arra igazán büszké lehetnek. A darab végén a szomszéd terembe vonult a gyermekvilág s a hallgató közönség, a hol egy gyönyörű karácsonyóra körül volt csoportosítva az intézet összes benn- és künnlakó növendékeinek karácsonyi ajándéka, számtalan szegény városi gyermek számára meleg téli ruha, a sok édesség és csesebecse között. Csak látni kellett a sok örömtől mosolygó ártatlan gyermeki arcot, a mint boldogsággal eltelve nézegették tárgyaikat. Valóban elismerés illeti a nővéreket, a kik ily gyöngéd szeretettel csüggnék növendékeiken, s oly szorgalmasan gyűjtögetik össze számukra a sok és hasznos karácsonyi ajándékot, a miben nagy támogatásukra van *Lónhart Mari ö nagysága* a ki az idén is egy egész láda szövetvel üdvendeztette meg e célra a nővéreket.

— **Karácsonyest a nagyszebeni kir. kath. Terézvárházban.** Az öröm, mely a szent karácsony ünnepéből fakad általános ugyan; de mégis annak különösen székhelye a gyermekek szíve. Az ártatlan lélek öröme legtiszább, azt nem zavarja a gonosz öntudat zaklatása. Tegyük a romlatlan szív örömetellessé s akkor: kielégítettük epedő kívánságát, ösztönt nyújtottunk továbbra is a jóra, felébresztettük a buzgalmat a nemes iránt. A kis Jézus a gyermekek barátja; a gyermekek sóvárogva várják az ő eljövételét. A karácsony közeledtével a rest igyekszik, a pajzán gyerek jámbor és csendes lesz. Jézuska csak a jó gyermeket szereti s anyála által csak ilyeneknek küldi ajándékát. A várva várt szent est elközelget, midőn az ártatlanok öröme és érzelve leirhatatlan. Ily várakozás és érzelmek között néztek a nagyszebeni Terézvárház növendékei a Megváltó

születésének napja elé. Nem csalatkoztak; legalább az a kedves ünnep, mely folyó hó 24-én este 5 órakor az intézet éttermében végbement, ezt bizonyítja. Dúsan megrakott karácsonyfa számtalan tárgyaival volt mindenek központja. Hát a sok játékszer s csillogó korona! Kíváncsi szemekből bámuló ajkáról mindazt lehetett leolvasni: vajjon mit hozott az angyal? Amde mindenekelőtt: „Diesőség Istennek!“ Szívől fakadt az úr Jézus születését hirdető ének s szívhez szölt az intézet derék igazgatójának tiszteendő Prokucek Sámuel úrnak keneteljes, atyai szózata, mely a nap jelentőségét vázolja az ifjakat Isten s jövőkör iránti hála buzditotta. Pár esinos alkalmi szavalt után kezdetét vette az ajándék tárgyak kiosztása. Mindenkinek jutott bőven: a kicsinyek játékszer, a nagyobbak csillogó koronákat kaptak, a kis Jézus senkiről sem feledkezett meg. Je en tudósításmat a hála szavával végzem. Öszinte hálaival tartozunk első sorban Püspök urunk ö nagyméltóságának, ki atyai szívének jóságában ez alkalommal is részesítette árvainkat; köszönet intézetünk derék igazgatójának, kinek tapintatos és bölcs vezetése alatt intézetünk halad és fejlődik; köszönet Thomándl József intézeti számvevő úrnak, kinek önzetlen fáradozása nagyban előmozdította e napnak örömet. Retribuere dignare Domine omnibus nobis beneficentibus! —s.

— **Nyilvános köszönet.** Szt. Leo pápa ezen szavait: „neque enim fas est locum esse tristitiae, ubi natalis est vitae“ — látjuk megvalósulni kegyelmes Főpásztorunk azon nemes tényében: mely által a nagyszebeni kir. kath. Terézvárház növendékeinek karácsonyát üdvendeztessé és emlékezetessé tenni méltoztatott. E célra a nagym. püspök úr 25 fírtot kegyeskedett küldeni az intézet igazgatójához. Midőn ö excellentiájának ezen jóságát, nyilvánosan megköszönjük, anyai árvának imádságát ismételjük: az Úr Jézus fizesse meg! — Nagy-Szeben, 1895. dec. 26. *án. Az igazgató.*

— **Pályázat.** A szentháromsági róm. kath. kántor tanítói állás a kántor tanítónak máshová történt kinevezése folytán megüresedvén, arra pályázat nyitatik. Jövedelme: 1) készpénz anyagyházi kepe 100 fírt, mely a kepeválsági alapról előleges részletekben fizetetik. — 2) A leány egyházakból kepe 40 fírt. értékű, mely pénz és terményekben szolgáltatik be. — 3) Püspök úrnak ö nagyméltóságának rendszeres segélye 50 fírt. — 4) Szentmise alapról 14 fírt. — 5) Stola 20—30 fírt. — 6) A nem római katolikus iskolás gyermekek után 1—1 fírt tandíjból 10—15 fírt. — 7) Ingatlanok: szántók és kaszálók 10 hold 148 □öl, melynek évi haszon élvezeti értéke 120—140 fírt. — A tagosítási kiharasztól egy év választ el és tetemes érték emelkedés lesz. — 8) Félhold kitűnő minőségű belsőség, veteményes és gyümölcsös, egészen új lakás négy szobából álló, jó pincével egészen jó karban levő gazdasági épületek, alkalmas nyári konyha. Kötelességei: A kántori teendők végzése, az osztatlan népiskola vezetése az ismétlőkkel együtt. A faiskola. kezelése. Oklevéllel felszerelt kérvények: 1896 évi január hó 26-ikáig a Szentháromsági róm. kath. lelkészi hivatalhoz beadandók. A pályázók énekpróbára a kitűzött időig bármelyik vasár vagy ünnepnap kéretnek megjelenni. Szentháromságon (u. p. Nyárad-Szereda) 1895. december 24-én. S z a b ö g y ö r g y, plebános. Farkas Lajos, gondnok.

Szerkesztői üzenet.

N. Szeben. Két helyről kaptunk s ezért maradt ki. T. J. A mit mondtam áll: csak egy kis türelem.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Pál Antal.
Szerkesztőtársak: Bálint György, Péter János dr., Vass Albert, Zlamá Agoston.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.